

JOSEP AGUIRRE I MATIOL, un entusiasta promotor de Bétera.

Per Joan M. Pons Campos

Comerciant i escriptor (Vilanova del Grau, 1842-1920). Fill de Vicente Viet de Aguirre i Boigues, agent de duanes i fundador d'una empresa consignatària de naus en el Grau, que s'havia traslladat a València al enviduar de la seua primera esposa, casant-se novament amb la castellonenca M. de la Assumpció Matiol i Amiguet. Josep Aguirre prescindiria sempre de la primera part del seu cognom (*Viet de*).

Perfeccionà les ensenyances comercials a Marsella, on havia havia estat enviat inicialment per a estudiar francès. Al seu retorn, inicià una exportació de taronges a gran escala i d'altres productes agrícoles des del port de València, en cooperació amb Francisco Sagristà Coll i els germans francesos Fournier, conquistant el mercat anglès. És pot considerar, en este sentit com el fundador del negoci taronger que esdevindria en una activitat molt important per a les terres valencianes. Va introduir el sistema de embalatge de taronges en caixes, l'embolicament en paper ceba i l'estampació de la marca "València". En 1870 era ja el més gran consignatari de València, associat amb els francesos germans Fourier. Més tard faria el mateix amb la ceba, que obtindria èxit arribant fins i tot als mercats nord-americans, i la tomaca. La fama comercial li dugué el càrrec de conseller del Banco de España i la condecoració de Cònsol de Turquia, la més alta que hi podia atorgar aquell Imperi.

Va casar amb Na Rosa Verdeguer i Serrano de la tingué sis fills (cinc mascles i una femella) i en segones núpcies, amb María Sirera Fenellós de la qual va tenir dos fills i tres filles.

Però, malgrat de ser un comerciant de primera magnitud, la característica que més transcendiria de la vida d'En Josep Aguirre seria la seua profunda vessant literària. El 1863 es va dur de Cuba la biblioteca del seu tio matern, Pascual Matiol, plena de llibres de Voltaire, Rousseau, Feijoo, etc. En aquell país va conèixer grans personalitats de la cultura, ara com Céspedes i Vingut. Amb el seu germanastre, Vicente Aguirre Mensua, marxà a Marroc i escrigué una crònica del viatge oficial en què Isabel II regalava uns canons al bey de Tunísia, titulada *De Sagunto a Cartago*. Va ser educat a l'escola del prestigiós mestre Lorenzo Morer on va conèixer als que esdevindrien inseparables amics, En Teodor Llorente i En Vicente Wenceslao Querol. Per a estos i per als que l'apreciaven, es convertiria graciosament en el "Vasco de Gama" o en el "Almirall del Grau".

A finals dels anys 1860 havia comprat una casa de camp a Bétera que transformà en una delitosa finca amb frondosos jardins. També va manar construir dos torres d'estil venecià i una capella pseudo-gòtica. En els moments d'oci, en esta residència que batejà amb el nom de *Caseta Blanca*, a més de reunir tots els dissabtes als col·laboradors del diari "Las Provincias" -del que era soci fundador- i d'altres personalitats de la *Renaixença valenciana*, li agradava compondre els seus saborosos poemes quasi sempre en valencià. Tot i que tenia la residència al Grau, quan Aguirre aconseguia evadir-se dels negocis, la seua tartana anava recollint als amics i al eixir per la porta dels Serrans cap a Bétera, estava prohibit terminantment parlar en prosa castellana, fent-ho, tan sols, en vers valencià. Gran part de la seua producció literària són els llibres de poemes *Ecós de la Caseta Blanca* i *Lumen de Coelo*. Als Jocs Florals de 1883, obtingué la Flor Natural de Lo Rat-Penat, entitat cultural que ell mateix contribuí en crear, pel poema *Lo Peixcador*, traduït a diversos idiomes. Com poeta, conreà les notes senzilles i sentimentals, amb una bona dosi de subjectivisme.

Políticament, donà suport als partidaris *restauracionistes*, tot i que va ser qualificat, segons l'escriptor Janini, d'"*imparcial i de gran cor*", la qual cosa li dugué a actuar de manera bipolar en amagar en la Caseta Blanca al qui fora aleshores brigadier del moviment carlí D. Antonio Dorregaray, que, el 1869, havia resultat ferit a les muntanyes de Portaceli per una columna de voluntaris valencians.

Participà molt activament en els projectes i realitzacions de la burgesia valenciana, així com en la pràctica totalitat dels esdeveniments que es van produir a Bétera durant l'últim quart del segle XIX i inicis del XX, sent la Caseta Blanca considerada residència oficial de les personalitats que recalaven a la vila.

La mort d'il·lustre patrici, va tenir lloc a la seua casa del carrer Chapa, n. 15 del Grau de València, a les deu de la nit del 30 de setembre de 1920, quan comptava amb 78 anys d'edat

“MA CASETA BLANCA”

*Jo tinc prop de la vila,
i al peu de la muntanya,
rodà de parres verdes,
una caseta blanca.
Els tarongers la volten,
i sa flor argentada
les aures dolcifiquen
ab olorosa flaira.
Al peu del mur blanquíssim
s'estén una pinada
que sembla catifa
ahont jeu una sultana,
i dende la catifa
saluda al rompre l'auba,
al Deu de les altures,
la tendra cogullada.*

*No lluny de la caseta
al cel puja gallarda,
la gòtica capella,
la creu alicatada;
i dintre la capella,
Estrèla solitaria,*

*s'aixeca sobre un trono
daurat la Vèrge Santa..
I aquell paradís cerquen
en fila llunyadana,
per l'un costat la sèrra
que de Sagunt arranca,
i a terra aragonesa
culebrejant se llansa.
Per l'altre, coronada
d'antic casal, la vila
en un cim reclinada,
per lo ponent, Llúria;
i allà per hont surt l'auba,
al fi de la planura,
lo Puig i la mar blava.
¡Què de records tristíssims
al cór la ermita guarda!
¡Què de remembrances dolces
té la caseta blanca!*

[Composició poètica i lletra de
peça musical original de Josep
Aguirre i Mاتيول (1882)]